

Pratarmė

42-asis *Colloquia* numeris yra sudarytas iš dviejų iš pažiūros savarankiškų, tačiau esmingai viena kitą papildančių dalių: pirmasis šio numerio straipsnių blokas skirtas Tomo Venclovos kūrybos analizei, kita dalis – įvairios tematikos ir teorinės žiūros straipsniai, atveriantys interdisciplininio galvojimo lauką. Numeriui svarbią interdiscipliniškumo dimensiją kardinaliai papildo tarptautiškumas, išplečiantis svarstymų erdvę ir suteikiantis jai įvairesnių prieigos perspektyvų.

Numeris pradedamas trimis Tomo Venclovos poezijai skirtais straipsniais: Donata Mitaitė, pasitelkusi atminties vietos konceptą, siūlo netikėtą ir naują žvilgsnį į Venclovos eilėraščių kaip daugialypę kultūrinės atminties saugyklą. Nors pati autorė ir akcentuoja, kad Venclovos eilėraščių prasminis ir egzistencinis laukas nesiriboja atminties išsaugojimu, tačiau atminties vietos konceptas leidžia išryškinti poeto santykį su poetine ir tikrovės realybe, pamatyti, kuriuos tikrovės elementus refleksija perkelia į eilėraščių, taip juos transformuodama į kultūrinę atminties tradiciją. Šioje Mitaitės rekonstruojamoje kultūros tradicijoje dera intelektualinė visos Venclovos poetinės kartos istorija, nesitaikstymo su totalitarizmu ir asmeninė istorija. Kęstutis Nastopka į Venclovos poezijoje besiveriančias kultūrinės atminties ir literatūrinės tradicijos paradigmas žvelgia iš intertekstualumo perspektyvos. Toks žvilgsnis išryškina svarbiausius ir įtakingiausius Venclovos poezijos dialoginius partnerius ir iš tų partnerių perimtus, pasisavintus ar transformuotus semantinius ir poetinės kalbos kodus. Apibendrindamas tyrimą, Nastopka Venclovą pavadina lietuviškai rašančiu Europos poetu. Rusų kalba parašytas Pavelo Lavrinco straipsnis, lyg ir pratęsdamas Nastopkos pradėtąjį intertekstinį Venclovos poezijos skaitymą, jį orientuoja į istoriškai susiformavusį daugiakalbį ir daugiakultūrį Vilniaus tekstą / tekstus. Šioje Vilniaus tekstų polifonijoje straipsnio autorius brėžia grynai venclovišką jo liniją, kuri esmingai papildo pirmųjų dviejų straipsnių kultūros ir vietos atminties konceptų bei intertekstualumo semantiką.

Antrąjį straipsnių bloką pradeda kolegų latvių Benedikto Kalnačo ir Paulo Dajjos straipsnis „Erdvės ir vietos tyrimai literatūroje: skaitmeninė analizė ir literatūros žemėlapiai Latvijos kultūros istorijos kontekste“, atveriantis keleriopą žvilgsnį į XX a. pradžios latvių romaną. Tyrėjai kelia klausimus apie skaitmeninės

analizės galimybes humanitarinių mokslų srityje, apie erdvės ryšius su socialiniais ir istoriniais įvykiais literatūros kūrinys ir apie skaitmeninių rezultatų įtaką literatūros kanono susikūrimui. Irina Melnikova straipsnyje „Intermedialumas, intermodalumas ir semiotika“ pristato skandinavų tyrėjo Larso Elleströmo intermedialumo kaip intermodalumo koncepciją, besiremiančią Lietuvoje mažai žinoma Charleso S. Peirce'o semiotika. O Jūratė Levina, išskyrusi tris teorines perspektyvas Algirdo Juliaus Greimo lietuviškoje literatūros ir meno kritikoje, straipsnyje „Trys Greimo estetikos“ bando ne tik nusakyti tų perspektyvų skirtumus, bet ir rasti jų sąlyčio taškus, formuojančius tą kryptingą žiūrą, kurioje trys Greimo estetikos susitinka, steigdamos meninės pasaulio pagavos paradigmą.

Publikacijų skiltyje vėl grįžtama prie Venclovos kūrybos, poezijos vertimų ir jo kultūrinės bei politinės laikysenos, kurią iš įvairių perspektyvų aptaria Ellen Hinsey, Aleksanderis Fiutas ir Anna Gerasimova. Straipsniuose veriasi mažiau žinomi kultūros ir literatūros kontekstai, iš šių dienų laiko perspektyvos rekonstruojami Venclovos ir jo kartos intelektualų etiniai pasirinkimai ir sprendimai, kurie, Ellen Hinsey teigimu, ir vėl aktualiai suskamba vakarietiško skepticizmo ir netiesos kontekstuose.

Visuomet gyvai literatūrologinių idėjų apykaitoje dalyvauja *Colloquia* recenzijų skiltis. Ir šį kartą joje argumentuotai, nevengiant poleminių klausimų ir svarstymų aptariamos naujausios monografijos: Vigmanto Butkaus *Literatūrinė baltistika: Samprata, raida, perspektyvos*, Elenos Baliutytės-Riliškienės *Eduardas Mieželaitis tarp Rytų ir Vakarų*, Donato Saukos *Apie laiką ir save*, Tadeuszo Bujnickio *Apie literatūrinę „Žagarų“ grupę ir ne tik*.

Diskusijų skiltis aktualizuoja visai humanitarų akademinėi bendruomenei svarbų klausimą apie jų atliekamų tyrimų integravimą į tarptautinę leidybinę rinką. Diskusijos dalyviai (Aušra Jurgutienė, Darius Staliūnas, Dalia Satkauskytė, Laura Laurušaitė) ne tik dalinasi savo patirtimi apie lietuviškos tematikos istorinių ir literatūrologinių knygų leidybą užsienio leidyklose, bet ir kelia klausimus, kaip ir kokie Lietuvos istorijos, literatūros ar kultūros tyrimai gali dalyvauti tarptautinėje erdvėje, kas juos daro lygiaverčiais ir įdomiais Europos akademinėi bendruomenei.

GITANA VANAGAITĖ